ఆంధ్రప్రదేశ్ హైకోర్టులో : అమరావతి

జస్టిస్ ప్రశాంత్ కుమార్ మిశ్రా, ప్రధాన న్యాయమూర్తి

మరియు

గౌరవనీయ జస్టిస్ ఎం.సత్యనారాయణమూర్తి

డబ్ల్యు.పి(పిల్) నెం.64 ఆఫ్ 2020

భూసేకరణ ల్యాండ్ పూలింగ్ రైతు కూలీ నిర్వాసితుల సంక్షేమ సంఘం

మరియు మరో ఇద్దరు

.. పిటిషనర్లు..

వర్సెస్

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రం,

దాని ప్రిన్సిపల్ సెక్రెటరీ మునిసిపల్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ మరియు అర్బన్

డెవలప్ మెంట్ (ఎం) డిపార్ట్ మెంట్, ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నారు

సెక్రటేరియట్ భవనాలు,

వెలగపూడి, తుళ్లూరు మండలం,

అమరావతి, గుంటూరు జిల్లాతో పాటు మరో 14 మంది .... ప్రతివాదులు

పిటిషనర్ల తరఫు న్యాయవాది : శ్రీ కె.ఎస్.మూర్తి

ప్రతివాదుల తరఫు న్యాయవాది : అదనపు అడ్వొకేట్ జనరల్.

తీర్పు

తేది.11.03.2022

(జస్టిస్ ఎం.సత్యనారాయణమూర్తి, వారి ప్రకారం)

పిటిషనర్ నెం.1 అనేది భూసేకరణ ల్యాండ్ పూలింగ్ రైతు కూలీ నిర్వాసితుల సంక్షేమ సంఘం అని పిలువబడే అసోసియేషన్, మరియు దీని రిజిస్టర్డ్ నంబర్ 112 ఆఫ్ 2020. పిటిషనర్ నెం.2 – జి. శ్రీరామ్ పిటిషనర్ నెం.1 అసోసియేషన్ అధ్యక్షుడు, పిటిషనర్ నెం.3 ఒక వ్యక్తి. 25.01.2020న జారీ చేసిన జీవో ఎంఎస్ నెం.72 మున్సిపల్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ అండ్ అర్బన్ డెవలప్మెంట్ (ఎం), డిపార్ట్మెంట్లోని ప్రతివాదుల చర్యను సవాలు చేస్తూ ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం ద్వారా ఈ రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేశారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ మెట్రోపాలిటన్ రీజియన్ అండ్ అర్బన్ డెవలప్ మెంట్ అండ్ అథారిటీస్ యాక్ట్, 2016 (సంక్షిప్తంగా "ఎపిఎంఆర్ యుడిఎ చట్టం"), భూసేకరణలో న్యాయమైన పరిహారం మరియు పారదర్శకత మరియు పునరావాస చట్టం, 2013 యొక్క నిబంధనలు మరియు పునరావాసం మరియు పునరావాస చట్టం, 2013 (సంక్షిప్తంగా "యాక్ట్ నెం.30 మరియు 2013"), భూ కేటాయింపు విధానం జి.ఒ.ఎం.ఎస్.నెం.571 ద్వారా జారీ చేయబడింది. నిరంకుశంగా 54 గ్రామాల గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థను నాశనం చేసి నిస్సహాయ ప్రజలకు విపత్తును మిగిల్చింది.

పిటిషనర్ల నిర్దిష్ట వాదన మూడు విధాలుగా ఉంది.

మొదటి వాదన ఏమిటంటే, 2013 యొక్క చట్టం 30, రెండవ షెడ్యూల్ మరియు భూ యజమానులు మరియు కుటుంబాలకు ఆర్ అండ్ ఆర్ అర్హత అంశాలను ఇచ్చింది మరియు ప్రధానంగా సేకరించిన భూమిపై ఆధారపడి ఉంటుంది. పట్టణీకరణ కోసం భూమిని తీసుకున్నప్పుడు, అభివృద్ధి చేసిన భూమిలో 20% భూమిని కోల్పోయిన వ్యక్తులకు ఇవ్వాలని క్లాజ్ 3 మరియు ప్రత్యేకంగా పేర్కొంది. అయితే, ఇక్కడ డి-ఫారం పట్టాదారులకు 18% మాత్రమే

ఇస్తారు. మరియు చట్టం 30 మరియు 2013 యొక్క సెక్షన్ 3 (ఆర్) ప్రకారం భూ యజమాని యొక్క నిర్వచనం ప్రకారం, ఏదైనా చట్టం ప్రకారం పట్టా మంజూరు చేయడానికి అర్హులైన వ్యక్తులు భూమి యజమాని అయితే అన్ని ప్రయోజనాలకు అర్హులు. అమరావతి ప్రాంతంలో భూమి, పూలింగ్ చేపట్టినప్పుడు వ్యవసాయ కూలీలను గుర్తించి వివిధ ప్రయోజనాలు కల్పించారు. నిరుపయోగంగా ఉన్న భూమి, పూలింగ్ ఈ అంశాన్ని పట్టించుకోలేదు. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో దాదాపు 6 వేల ఎకరాల సాగుభూమిని అధికారులు స్వాధీనం చేసుకుంటున్నారు. మరియు జీవనోపాధి కోసం ఈ 6,000 ఎకరాలపై ఆధారపడిన వ్యవసాయ కూలీలు, చేతివృత్తుల వారి దాదాపు 20,000 కుటుంబాలు 2013 చట్టం నెం.30 కింద అందించబడిన ప్రయోజనాలు మరియు ప్రయోజనాలను కోల్పోతున్నాయి. ఈ విధంగా, 2013 చట్టం నెం.30 యొక్క ప్రయోజనాలను మరియు ప్రయోజనాలను రాష్ట్రం నిరాకరించింది మరియు ఎపిఎంఆర్ యుడిఎ చట్టం, 2016 కింద అధికారాలను ఉపయోగించి, చట్టవిరుద్ధమైన మరియు ప్రభుత్వ ఉత్తర్వును ఆమోదించింది. ఇది వారి జీవనోపాధిని, జీవించే హక్కును, భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21ను ఉల్లంఘించడమే అవుతుంది.

2013 చట్టం 30లోని నిబంధనలను ఉల్లంఘించడమే కాకుండా భూకేటాయింపుల విధానానికి విరుద్ధంగా ప్రతివాదులు ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులు జారీ చేశారని వాదించారు. వివిధ వ్యక్తులకు ఇళ్ల స్థలాలు ఇవ్వాలని ప్రభుత్వం భావిస్తున్నప్పుడు వ్యవసాయ భూమిని లాక్కోకూడదు. అందువలన అందుబాటులో ఉన్న ఇతర పోరంబోకు భూములను తీసుకోవడానికి బదులుగా, ఇతర మార్గాలను అన్వేషించకుండా, అట్టడుగు వర్గాలకు చెందిన అసైన్డ్ మరియు అసైన్ చేయని వ్యవసాయ భూములను ప్రభుత్వం తీసుకుంది, ఇది చిన్న రైతులకు మాత్రమే కాకుండా వ్యవసాయ కూలీలకు కూడా జీవనోపాధిని అందిస్తుంది. ఇది ప్రభుత్వ విధానానికి విరుద్ధం.

ఏపీఎంఆర్డీఏ చట్టం-2016, విశాఖపట్నం అర్బన్ డెవలప్మెంట్ అథారిటీ ల్యాండ్ పూలింగ్ స్కీం(ఫార్ములేషన్ అండ్ ఇంప్లిమెంటేషన్) రూల్స్-2016 (సంక్షిప్తంగా రూల్స్-2016)ను ఉల్లంఘిస్తూ జీవో ఎంఎస్ నెం.72 జారీ చేశారని పేర్కొంది. అభ్యంతరాలు తెలిపేందుకు 30 రోజుల సమయం అవసరమని, అయితే ప్రస్తుత కేసులో 15 రోజుల సమయం మాత్రమే ఇవ్వడం 2016 నిబంధనలను ఉల్లంఘించడమేనన్నారు. అందువల్ల రిట్ లో పొందుపరిచిన ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులు ఏపీఎంఆర్ యూడీఏ చట్టం-2016, రూల్స్-2016 నిబంధనలకు విరుద్ధంగా ఉన్నాయని పిటిషన్ లో పేర్కొన్న విధంగా ఉపశమనం కల్పించాలని కోరారు.

పిటిషనర్ల వివిధ వాదనలను తోసిపుచ్చుతూ, పైన పేర్కొన్న విధంగా భూముల సమీకరణను అంగీకరిస్తూ ప్రతివాది నెం.1 అన్ని సాక్ష్యాధారాలను తోసిపుచ్చుతూ కౌంటర్ దాఖలు చేశారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో 25 లక్షల మంది పేదలకు, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన నిరాశ్రయులకు ఇళ్లు కల్పించే లక్ష్యంతో భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 37 ప్రకారం ప్రభుత్వం ***'పేదలందరికి ఇల్లు'*** అనే పథకానికి శ్రీకారం చుట్టింది.

గ్రామ/వార్డు వలంటీర్ల ద్వారా ఇంటింటి పరిశీలన నిర్వహించి గ్రామ/పట్టణాన్ని యూనిట్ గా పరిగణిస్తూ లబ్ధిదారుల నుంచి దరఖాస్తులు స్వీకరించారు. ఇంటింటి పరిశీలన, సోషల్ ఆడిట్ అనంతరం విశాఖ జిల్లాలో 2,53,173 కుటుంబాలను ఇళ్లు లేని పేద కుటుంబాలుగా గుర్తించామని, ఇందులో పట్టణ ప్రాంతంలో 1,84,521 కుటుంబాలు, గ్రామీణ ప్రాంతంలో 68,652 కుటుంబాలు ఉన్నాయని, వీటిలో 1,79,808 ఇళ్లు లేని పేద కుటుంబాలు గ్రేటర్ విశాఖ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ (జీవీఎంసీ)కు చెందినవని తెలిపారు. 38 బృందాలను ఏర్పాటు చేసి ఈ 38 బృందాలు సర్వే నిర్వహించి 10 మండలాల్లో ఏసీ.6116.50 సీటీఎస్ ను గుర్తించి ప్రభుత్వానికి నివేదించారు. 9 మంది డిప్యూటీ కలెక్టర్ కేడర్ అధికారులను కాంపిటెంట్ అథారిటీలుగా నియమిస్తూ 25.01.2020 జీవో ఎంఎస్ నం.72 ఎంఏ అండ్ యూడీ(ఎం) శాఖ ద్వారా ఉత్తర్వులు జారీ చేసి, వ్యక్తులకు

అభివృద్ధి చేసిన భూమిని ఏర్పాటు చేసి పేదలకు ఇళ్ల స్థలాలు కేటాయించి ల్యాండ్ పూలింగ్ పథకం అమలుకు మార్గదర్శకాలను రూపొందించింది.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వం జారీ చేసిన జీవో ఎంఎస్ నెం.72 ఎంఏ అండ్ యూడీ(ఎం) డిపార్ట్ మెంట్ డీటీ.25.01.2020 ఆధారంగా మొత్తం 9 కాంపిటెంట్ అథారిటీలు నోటిఫికేషన్లు జారీ చేశాయి. ప్రతిపాదిత 6,116.50 ఎకరాల భూమిలో 772.26 ఎకరాల భూమి ఖాళీగా ఉంది. 1797 మంది అసైన్డ్లు, 2490 మంది ఆక్రమణదారులు భూసేకరణకు అంగీకారం తెలిపారు. 25.01.2020 జీవో ఎంఎస్ నెం.72 (ఎంఏ అండ్ యూడీ) శాఖ ద్వారా ప్రభుత్వ ప్రతిపాదనను ఆమోదించి కాంపిటెంట్ అథారిటీకి మొత్తం ఏసీ.4687.89 ఎకరాల భూమిని అప్పగించారు. సేకరించిన భూమిని ఇప్పటికే వీఎంఆర్డీఏకు అప్పగించి ల్యాండ్ పూలింగ్ పథకం అమలు కోసం అభివృద్ధి చేసిన భూమిని ఏర్పాటు చేసి పేదలు, బలహీన వర్గాలకు ఇళ్ల స్థలాలు కేటాయించారు. అనంతరం వీఎంఆర్డీఏ ఈ భూముల్లో భూ అభివృద్ధికి శ్రీకారం చుట్టగా పనులు చివరి దశలో ఉన్నాయి.

పరిస్థితులు ఇలా ఉండగా, భూ యజమానులు కాని, భూమిపై ఆసక్తి ఉన్న వ్యక్తులు కాని రిట్ పిటిషనర్లు దానిని ప్రారంభించడానికి ఎటువంటి హక్కు లేకుండా ప్రస్తుత ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యాన్ని ఏర్పాటు చేశారు.

ఆసక్తి ఉన్న వారంతా స్వచ్ఛందంగా తమ భూములను సరెండర్ చేశారని వాదిస్తున్నారు. సాగు భూమిని రైతుల నుంచి బలవంతంగా లాక్కుని వారి జీవనోపాధిని కోల్పోయారన్న వాదనను ప్రతివాదులు ఖండించారు.

ఏపీఎంఆర్ యాక్ట్ 2016లోని సెక్షన్ 29(4)లో నిర్దేశించిన కాలపరిమితి కేవలం డైరెక్టరీ మాత్రమేనని, తప్పనిసరి కాదని వాదించారు. ఈ విషయంలో, ఒక నిర్దిష్ట నిబంధన తప్పనిసరి లేదా డైరెక్టరీ కాదా అనే ప్రశ్న శాసనసభ యొక్క ఉద్దేశ్యాన్ని నిర్ధారించడంపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

దానిని పాటించడంలో విఫలమైతే అది చట్టరీత్యా చెల్లదనే నిబంధనను రూపొందించడంలో శాసనసభ ఉద్దేశమా? ఉద్దేశ్యాన్ని నిర్ధారించడానికి, నిర్దిష్ట నిబంధనను ఖచ్చితంగా పాటించాలని పట్టుబట్టడం మరియు అన్నింటికీ మించి అది భాగమైన ఇతర నిబంధనల యొక్క సాధారణ ప్రణాళికను నొక్కి చెప్పడం వల్ల కలిగే పర్యవసానాన్ని న్యాయస్థానం జాగ్రత్తగా పరిశీలించాలి. దీనికి మద్దతుగా ప్రతివాది నెం.1 సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పు "*కె.నరసింహయ్య వర్సెస్ హెచ్.సి.సింగ్రి గౌడ* (AIR 1966 SC 330)" పై ఆధారపడింది.

ప్రస్తుత సందర్భంలో ఈ నిబంధనను తప్పనిసరి చేయడం శాసనసభ ఉద్దేశం కాదని స్పష్టమవుతోంది. సంబంధిత వ్యక్తులు తమ అభిప్రాయాలను తెలియజేయడానికి తగినంత సమయం ఇవ్వడమే దీని ఉద్దేశం. సహేతుకమైన సమయాన్ని అందించడమే ఈ నిబంధన వెనుక ఉన్న హేతుబద్ధత. 15 రోజులు ఏ విధంగానూ అసమంజసమైన సమయం కాదు. వాస్తవానికి స్వచ్ఛందంగా భూములు ఇచ్చిన వారు ఎలాంటి అభ్యంతరాలు వ్యక్తం చేయలేదు. ప్రస్తుత సందర్భంలో, సంబంధిత వ్యక్తులకు తగినంత సమయం ఇవ్వబడిందని స్పష్టంగా రుజువైంది. ఎటువంటి అభ్యంతరాలు లేకుండా వ్యక్తులు స్వచ్ఛందంగా తమ భూమిని సరెండర్ చేసిన తర్వాత, నిర్దేశించిన కాలపరిమితికి కట్టుబడి ఉండటం ఖాళీ లాంఛనప్రాయంగా మారుతుందని వాదిస్తున్నారు. అలా సేకరించిన భూమిపై ఆసక్తి ఉన్న ఏ ఒక్కరూ ఇప్పటి వరకు దీనిపై ఎలాంటి అభ్యంతరాలు వ్యక్తం చేయలేదని, ఆసక్తి ఉన్న వ్యక్తులు అభ్యంతరాలు వ్యక్తం చేసిన భూమిని ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకోలేదని పేర్కొంది.

ఏపీఎంఆర్డీఏ చట్టం-2016, రూల్స్-2016 ప్రకారం ఈ భూమిని సేకరించారని వాదించారు. 2013 చట్టం నెం.30లోని నిబంధనలకు ఎలాంటి దరఖాస్తు లేదని, సేకరించిన భూముల్లో వ్యవసాయ కూలీలు పనులకు హాజరవుతున్నందున పిటిషనర్లకు ఎలాంటి ఉపశమనం పొందే అర్హత లేదన్నారు.

చివరకు పట్టాదారులు స్వచ్ఛందంగా తమ భూమిని ఇచ్చేందుకు అంగీకరించారని, ఏసీ 1.00కు 900 చదరపు గజాలు, 10 ఏళ్లకు పైగా ఆక్రమణదారులు 450 చదరపు గజాలు, 5 నుంచి 10 ఏళ్లకు ఆక్రమణదారులు 250 చదరపు గజాల స్థలాన్ని తమ నివాస అవసరాల కోసం పొందేందుకు అంగీకరించారని వాదిస్తున్నారు. ల్యాండ్ పూలింగ్ కు అంగీకారం తెలుపుతూ రైతుల నుంచి లేఖలు తీసుకున్నారు. చివరకు రిట్ పిటిషన్ ను కొట్టివేయాలని అభ్యర్థించారు.

పిటిషనర్లు పిటిషన్లో పేర్కొన్న అంశాలను పునరుద్ఘాటిస్తూ రిప్లై అఫిడవిట్ దాఖలు చేశారు.

పిటిషనర్ల తరఫు న్యాయవాది కె.ఎస్.మూర్తి వాదనలు వినిపిస్తూ పిటిషనర్లు వ్యవసాయ కూలీలని, వారి సేవలు వ్యవసాయ సీజన్లో భూముల్లో నిమగ్నమయ్యాయని వాదించారు. భూమిని పూలింగ్ చేయడం వల్ల వారు తమ జీవనోపాధిని అంటే వ్యవసాయ పనిని కోల్పోయారని, ఇది భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21 ప్రకారం కల్పించిన ప్రాథమిక హక్కును ఉల్లంఘించడమేనన్నారు. 30 రోజుల గడువు ఇస్తూ నోటీసు ఇవ్వలేదని, 15 రోజుల సమయం ఇవ్వడం ఏపీఎంఆర్డీఏ చట్టం 2016లోని సెక్షన్ 29(4)ను ఉల్లంఘించడమేనని పేర్కొన్నారు. ఈ ప్రాతిపదికన మాత్రమే పిటిషనర్లు ఉపశమనం పొందే హక్కు ఉంది. నివాస గృహాల కోసం పట్టణ భూమి లేదా పట్టణ సముదాయంలోని భూమిని సేకరించాలని లేదా సమీకరించాలని, కానీ చాలా మంది జీవనోపాధిని కోల్పోయే వ్యవసాయ భూమిని కాదని వాదించడానికి భూ కేటాయింపు విధానాన్ని ఆయన ఈ కోర్టు దృష్టికి తీసుకువచ్చారు.

కాగా, అడిషనల్ అడ్వొకేట్ జనరల్ పొన్నవోలు సుధాకర్ రెడ్డి వాదనలు వినిపిస్తూ, అమ్రుడా చట్టంలోని సెక్షన్ 29(4) ప్రకారం నోటీసులు అందుకున్నప్పుడు రైతులు తమ భూములను సరెండర్ చేసినప్పుడు, వ్యవసాయ కూలీలుగా ఉన్న పిటిషనర్లు 2013 చట్టం నెం.30లోని నిబంధనలను పాటించే హక్కు లేదని, ఆ చట్టం ప్రకారం భూమిని సేకరించినట్లయితే. 2013 చట్టం నెం.30 ప్రకారం వారు అలాంటి ఉపశమనం పొందడానికి అర్హులు. ప్రస్తుత కేసులో

'నవరత్నాలు - పెదలందికి ఇల్లు' పథకం కింద ఇళ్ల స్థలాలు ఇచ్చేందుకు భూమిని సేకరిస్తున్నారని, ప్రస్తుత పిటిషన్ ను కొట్టివేయాలని కోరారు.

పిటిషనర్ నెం.1 అనేది సొసైటీల రిజిస్ట్రేషన్ చట్టం, 1908, రిజిస్ట్రేషన్ నెం.112 ఆఫ్ 2020 కింద రిజిస్టర్ చేయబడిన ఒక రిజిస్టర్డ్ అసోసియేషన్ మరియు అసోసియేషన్ సభ్యులు "నవరత్నాలు - పెదలందికి ఇల్లు" పథకం కింద ఇల్లు లేని పేదలకు ఇంటి స్థలాన్ని అందించడానికి ల్యాండ్ పూలింగ్ ప్రతిపాదించిన 54 గ్రామాలలో వ్యవసాయ కూలీలు మాత్రమే పనిచేస్తున్నారు. పిటిషనర్ నెం.1 – సంఘంలో వ్యవసాయ కూలీలు, పిటిషనర్ నెం.2 దాని అధ్యక్షుడు, పిటిషనర్ నెం.3 ఒక వ్యక్తి, వ్యవసాయ కూలీ కావచ్చు. వారు డీకేటీ పట్టా భూమి లేదా ప్రైవేట్ పట్టా భూముల యజమానులు కావడం వారి వ్యవహారం కాదు. తాము కేవలం వ్యవసాయ కూలీలమని, అయితే ఏపీఎంఆర్ యుడీఏ చట్టం 2016, రూల్స్ 2016 ప్రకారం పూలింగ్ కారణంగా నిర్వాసితులైన వ్యవసాయ కూలీలు లేదా ఇతర వ్యక్తులు ఎలాంటి పరిహారం క్లెయిమ్ చేసుకునే అర్హత లేదని, కనీసం 2013 యాక్ట్ నెం.30 ప్రకారం పిటిషనర్లు నష్టపరిహారం పొందేందుకు అర్హులని, 2013 యాక్ట్ నెం.30 ప్రకారం నష్టపరిహారం పొందేందుకు పిటిషనర్లు అర్హులని మొదటి నుంచి వారు వాదిస్తున్నారు. పిటిషనర్లు 2013 యాక్ట్ నెం.30 ప్రకారం నష్టపరిహారం క్లెయిమ్ చేసుకునే హక్కు ఉందని, ఏపీఎంఆర్ యాక్ట్ 2016, రూల్స్ 2016 ప్రకారం కాదని పిటిషనర్లు పేర్కొన్నారు. అందువల్ల పిటిషనర్ నెం.1, దాని సభ్యులు ఏపీఎంఆర్ యుడీఏ చట్టం-2016, రూల్స్-2016 ప్రకారం నష్టపరిహారంగా ఎలాంటి మొత్తాన్ని క్లెయిమ్ చేసుకునే అర్హత లేదు.

ఇరుపక్షాల మధ్య అసలు వివాదాన్ని తేల్చే ముందు ప్రజాప్రయోజన వ్యాజ్యాన్ని కొనసాగించడానికి పిటిషనర్ల హక్కులకు సంబంధించిన చట్టాన్ని ప్రకటించడం సముచితం.

అడ్మినిస్ట్రేటివ్ లేదా స్టేట్ చర్య వల్ల కలిగే చట్టపరమైన తప్పిదం వల్ల అతడు లేదా ఆమె హాని కలిగి ఉంటే లేదా సంబంధిత శాసనం యొక్క అర్థంలో అటువంటి చర్యల వల్ల ప్రతికూలంగా

ప్రభావితమైతే లేదా బాధించబడినట్లయితే ఒక వ్యక్తికి ఒక స్థానం ఉంటుంది. (ఉదా: ***డైరెక్టర్ ఆఫ్ ఎండోమెంట్స్, హైదరాబాద్ వర్సెస్ అక్రమ్ అలీ*** (AIR 1956 SC 60), ***డి. నాగరాజ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ కర్ణాటక*** ((1977) 2 SCC 148)). భారత రాజ్యాంగంలోని 32 లేదా 226 అధికరణల ప్రకారం పిటిషన్లు దాఖలు చేయడానికి చట్టబద్ధమైన పరిష్కారం విషయంలో హక్కును నిర్ణయించే అధికారం లేదు. కానీ, ఒక వివాదం లేదా వివాదం, వాస్తవానికి గాయానికి కారణమైనప్పుడు లేదా ఆ ఆందోళనను దెబ్బతీసే చర్య ద్వారా పార్టీకి అన్యాయం జరిగినప్పుడు లేదా ప్రతికూలంగా ప్రభావితమైనప్పుడు మరియు ఆ హక్కు లేదా ఆసక్తి ఒక చట్టం లేదా ఇతర చట్ట సాధనాల ద్వారా రక్షించబడిన "ఆసక్తి జోన్" పరిధిలో ఉన్నప్పుడు, కూడా ఆ వ్యక్తికి స్థానం ఇవ్వవచ్చు. సాధారణ వ్యాజ్యాలలో వ్యాజ్య సామర్ధ్యానికి, ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యాలకు మధ్య మంచి వ్యత్యాసం ఉంది, ఇది ఒకరి నుంచి మరొకరికి మారుతూ ఉంటుంది. రాష్ట్ర చట్టం లేదా ప్రభుత్వ పరిపాలనా అధికారం ప్రజా గాయానికి కారణమైతే లేదా ప్రజల హక్కులను ప్రభావితం చేస్తే, అటువంటి చర్యను హక్కు లేదా వ్యాజ్య సామర్థ్యం ఉన్న వ్యక్తి ప్రశ్నించాల్సిన అవసరం లేదు మరియు అటువంటి చర్యను ప్రో బోనో పబ్లిసిటీని ఉపయోగించడం ద్వారా ప్రశ్నించవచ్చు.

ప్రయిపేటు లేదా వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలను నిర్ణయించడానికి వర్తించే పరీక్షలు ప్రజాప్రయోజనాల కోసం దాఖలైన అన్ని కేసులలో ఖచ్చితంగా వర్తించకపోవచ్చు. ఏదేమైనా, రెండు సందర్భాల్లో నిలబడటాన్ని నిర్ధారించడానికి కొన్ని కారకాల సారూప్యతను తిరిగి పొందవచ్చు. అందువలన, నిజమైన ఫిర్యాదు లేదా గాయం ఉండాలి; ప్రభుత్వ చర్య యొక్క ప్రభావాన్ని ప్రదర్శించాలి, ప్రామాణిక లేదా విధానపరమైన పదాలలో న్యాయానికి ప్రాప్యతను చూపించాలి, న్యాయం చేయాలనే డిమాండ్ మరియు తప్పును సరిదిద్దడంలో వైఫల్యం సంబంధిత అంశం, ప్రత్యామ్నాయ పరిపాలనా ప్రక్రియల అనుచితత, నిరర్థకత, అసమర్థత, కఠినమైన లేదా భారమైన స్వభావం, భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద ఒక వ్యక్తి యొక్క దావాను పరిష్కరించడానికి ఏర్పాటు చేయవలసి ఉంటుంది. కానీ ప్రభుత్వ చర్య సాధారణ ప్రజల ప్రాథమిక హక్కును లేదా

చట్టబద్ధమైన హక్కును ఉల్లంఘిస్తుంది మరియు ఈ విషయంలో ఆసక్తి లేని ఎవరైనా రాష్ట్ర చట్టాన్ని ప్రశ్నించవచ్చు లేదా సవాలు చేయవచ్చు.

పైన చర్చించినట్లుగా, ప్రభుత్వ చర్య ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులను ఉల్లంఘించినప్పుడు లేదా ఉల్లంఘించే అవకాశం ఉన్నప్పుడు మాత్రమే, ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యాన్ని కొనసాగించవచ్చు.

తక్షణ కేసులో పిటిషనర్ నెం.1 వ్యవసాయ కూలీలతో కూడిన సంఘం. పిటిషనర్ నెం.1 అసోసియేషన్ ను " పబ్లిక్ ఎట్ లార్జ్/పెద్ద ప్రజా సమూహం"గా పరిగణించలేము. వాస్తవానికి వారికి ప్రాథమిక హక్కు లేదని, భారత రాజ్యాంగంలోని 21వ అధికరణం కల్పించిన వారి ప్రాథమిక హక్కును ఉల్లంఘించడం సరికాదన్నారు. కాకపోతే పిటిషనర్ నెం.1 అసోసియేషన్ సభ్యులు వ్యక్తిగతంగా సమీకరించాలని ప్రతిపాదించిన భూమిలో వ్యవసాయ కూలీ పనుల్లో నిమగ్నం కావడానికి వీలు లేకుండా పోయింది. పిటిషనర్ నెం.1 అసోసియేషన్ సభ్యులు వ్యవసాయ కూలీలుగా అందుబాటులో ఉన్న ఇతర భూముల్లో వ్యవసాయ పనులకు హాజరుకావడానికి పూర్తిగా నిరాకరించలేదు. అందువల్ల, పిటిషనర్ నెం.1 - అసోసియేషన్ కు భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21 ప్రకారం హామీ ఇవ్వబడిన ప్రాథమిక హక్కు లేదు, ఎందుకంటే ఇది ఒక సంస్థ కార్పొరేట్, మరియు పిటిషనర్ నెం.1 యొక్క సభ్యులు వ్యక్తిగతంగా లేదా సామూహికంగా ఉల్లంఘించినట్లయితే భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ప్రాథమిక హక్కును పొందడానికి అర్హులు. అయితే అసోసియేషన్ సభ్యుల ప్రాథమిక హక్కులకు భంగం వాటిల్లినట్లుగా ప్రజాప్రయోజన వ్యాజ్యాన్ని లేవనెత్తడం ద్వారా ఈ న్యాయస్థానాన్ని ఆశ్రయించలేం. రిట్ పిటిషన్ తో పాటు దాఖలు చేసిన మొత్తం అఫిడవిట్ లో అసోసియేషన్ సభ్యుల ప్రాథమిక హక్కు లేదా చట్టబద్ధమైన హక్కు లేదా వారు ప్రజలకు హాని కలిగిస్తున్నారని ఎటువంటి ఆరోపణ లేదు. అలాంటి పిటిషన్, దానికి మద్దతుగా సాక్ష్యాధారాలు లేనప్పుడు ప్రజాప్రయోజన వ్యాజ్యంగా రిట్ పిటిషన్ ను స్వీకరించలేం. అందువల్ల, భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం నిర్వహించబడదని మేము కనుగొన్నాము.

ప్రైవేట్ లిటిగేషన్లలో లిటిగేషన్ సామర్థ్యాన్ని రద్దు చేయరు. కానీ ప్రజాప్రయోజన వ్యాజ్యంలో వ్యాజ్య సామర్థ్యాన్ని మాత్రమే కొంతవరకు మాఫీ చేస్తారు కానీ పూర్తిగా కాదు. అందువల్ల, ఒక ప్రైవేట్ వ్యాజ్యంలో న్యాయస్థానాన్ని ఆశ్రయించే క్లెయిమ్ యొక్క పరిష్కారాన్ని పొందే హక్కు ఉండాలి మరియు సంబంధిత న్యాయస్థానం నుండి ఉపశమనం పొందడానికి ఆస్తి మరియు దాని ఉల్లంఘన లేదా ఆక్రమణ లేదా ఉల్లంఘనపై వారికి హక్కు లేదా ఆసక్తి ఉండాలి.

'యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా వర్సెస్ డబ్ల్యూఎస్ చద్దా (AIR 1993 SC 1082)'లో సుప్రీంకోర్టు ఈ విధంగా తీర్పునిచ్చింది .

> 179. యూనియన్ కార్బైడ్ కార్పొరేషన్ లో, సొసైటీలోని ఏ సభ్యుడైనా ప్రాసిక్యూషన్ ప్రారంభించడానికి మరియు అటువంటి ప్రాసిక్యూషన్ ప్రారంభిస్తే ఉపసంహరించుకునే హక్కును కలిగి ఉండాలని చెప్పబడింది.
>
> 180. ఇక్కడ పిటిషనర్లు ప్రాసిక్యూషన్ ప్రారంభించినందున, వారు ఈ కోర్టు వరకు ఈ కేసును వేధిస్తున్నారు మరియు ప్రక్షాళన చేస్తున్నారు కాబట్టి, ఆ ప్రతిపాదనను కూడా ఉపయోగించలేమని మా అభిప్రాయం, ఎవరైనా క్రిమినల్ ప్రొసీడింగ్ ప్రారంభించవచ్చు అనే ప్రతిపాదన వివాదాస్పదం కాదు.
>
> 181. ఒక క్రిమినల్ కేసులో మూడవ పక్షం యొక్క హక్కును మేము ఇప్పటికే పరిగణనలోకి తీసుకున్నాము మరియు జనతాదళ్ వర్సెస్ హెచ్.ఎస్.చౌదరి (ఎఐఆర్ 1993 ఎస్సీ 892) లో ఈ విషయం దాని మొదటి రౌండ్ వ్యాజ్యంలో మా ముందుకు వచ్చినప్పుడు పరిగణనలోకి తీసుకున్నాము.

182. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల సర్వోన్నత న్యాయస్థానం ముందు, విట్ మోర్ వర్సెస్ అర్కాన్సాస్ ([1990] 495 యు.ఎస్ 149), లో కూడా ఇలాంటి ప్రశ్న తలెత్తింది. ఒక నిజమైన పక్షం తన స్వంత కారణాన్ని వాదించలేనప్పుడు తదుపరి స్నేహితుడు కోర్టు అధికార పరిధిని ఉపయోగించగలడా? స్వతంత్ర వ్యక్తి అయిన విట్ మోర్ కు ఈ కేసులో ముందుకు సాగే అర్హత లేదనే కారణంతో సుప్రీంకోర్టు ***సెర్టియోరారి*** రిట్ ను కొట్టివేసింది. విట్ మోర్ విషయంలో, ***గుస్మాన్ వర్సెస్ మారెరో*** 180 యుఎస్ 81, 87, 45 ఎల్. ఎడ్. 436, 21, ఎస్.సి. 293 (1901), అనే నిర్ణయంపై ఆధారపడింది, దీనిలో ఇది ఈ విధంగా నిర్వహించబడింది:

వినాశనానికి గురైన వ్యక్తితో ఎంత స్నేహంగా ఉన్నా, అతని పరిస్థితి పట్ల సానుభూతితో ఉన్నా; రాజ్యాంగ విరుద్ధమైన చట్టాలను అమలు చేయరాదని ఆయన ఎంత ఆందోళన చెందుతున్నా, అటువంటి భావాలు ఎంత ప్రశంసనీయమైనవైనా, వారు అనుభవించే మరియు అనుభూతి చెందే బాధ ఇలాంటి సందర్భంలో చర్యకు కారణాన్ని అందించేంత ప్రత్యేకమైనది కాదు.

183. వాస్తవానికి ఈ కేసు హెచ్.ఎస్.చౌదరి ప్రజాప్రయోజన వ్యాజ్యంగా ఈ కోర్టు ముందుకు వచ్చినప్పుడు, ఆ కేసులో ఇచ్చిన తీర్పును సవాలు చేయడానికి కొన్ని ఇతర రాజకీయ పార్టీలు ప్రజా ప్రయోజన పిటిషనర్లుగా ఈ కోర్టును ఆశ్రయించాయి, కాని ఈ కోర్టు ఆ అప్పీళ్లన్నింటినీ సాక్ష్యాధారాలతో తిరస్కరించింది.

అదే విధంగా "***బెంగుళూరు మెడికల్ ట్రస్ట్ వర్సెస్ బి.ఎస్.ముద్దప్ప ఇతరులు*** (1991 SCR (3) 102)"లో సుప్రీం కోర్టు "***జనతాదళ్ వర్సెస్ హెచ్.ఎస్.చౌదరి*** (AIR 1993 SC 892)" ఆధారంగా దాఖలైన ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యంలో దాని సడలింపు గురించి చర్చించింది. పై తీర్పుల్లో సుప్రీంకోర్టు

ప్రకటించిన చట్టం ఏమిటంటే, ప్రజాప్రయోజన వ్యాజ్యంలో మాత్రమే లిటిగేషనల్ సామర్థ్యాన్ని పూర్తిగా కాకపోయినా, ప్రైవేట్ లిటిగేషన్ లో మాత్రం మాఫీ చేయలేం.

అదే సమయంలో, మాండమస్ రిట్ విచక్షణ స్వభావం కలిగి ఉంటుంది మరియు భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం న్యాయ సమీక్ష అధికారాన్ని కొన్ని పరిస్థితులలో మాత్రమే ఉపయోగించవచ్చు. ఈ ఉత్తర్వు యొక్క చట్టబద్ధతను ఈ కోర్టు నిర్ణయించజాలదు. అయినప్పటికీ మాండమస్ రిట్ జారీ పూర్తిగా విచక్షణాధికారం మరియు దానిని వాస్తవంగా జారీ చేయలేము.

25.01.2020 నాటి జీవో ఎంఎస్ నెం.72 కారణంగా తమ జీవనోపాధి హక్కుకు భంగం వాటిల్లిందని పిటిషనర్లు వాదించినప్పటికీ, చట్టం తమ హక్కులను పరిరక్షించలేదని, ఎటువంటి సామగ్రిని ఉత్పత్తి చేయడం ద్వారా జీవనోపాధిని కోల్పోయారనడానికి ఆధారాలు లేనప్పుడు, మాండమస్ రిట్ జారీ చేయాలనే వారి వాదనను అంగీకరించడం కష్టం. మరోవైపు, పిటిషనర్ నెం.1 - అసోసియేషన్ సభ్యులు, 25.01.2020 నాటి జీవో ఎంఎస్ నెం.72 వల్ల నిజంగా బాధపడితే, వారి వ్యక్తిగత ఫిర్యాదును విడిగా లేదా సామూహికంగా పరిష్కరించవచ్చు. అందువల్ల ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యాన్ని కొనసాగించే హక్కు పిటిషనర్లకు కనిపించడం లేదు.

అమరావతిలో భూములను సేకరించే సమయంలో జీవనోపాధి కోల్పోయిన వ్యవసాయ కూలీలకు ప్రత్యేక ప్రయోజనాలు కల్పించారన్నది పిటిషనర్ల వాదన. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజధాని ప్రాంత అభివృద్ధి ప్రాధికార సంస్థ చట్టం కింద ల్యాండ్ పూలింగ్ పథకం కింద అమరావతిలో భూములను పూలింగ్ చేసేటప్పుడు జీవనోపాధి పొందుతున్న వ్యవసాయ కూలీలకు ఈ ప్రయోజనం లభిస్తుందో లేదో తెలియదు. తమకు ఏదైనా ప్రయోజనం కలుగుతుందని ఒక్క క్షణం భావించినా, ప్రతివాది నెం.1 పరిధిలో విశాఖపట్నంలో సేకరించే భూములకు అవే నిబంధనలు వర్తించవు. అందువల్ల, ప్రభుత్వ ఉత్తర్వును చట్టవిరుద్ధంగా, నిరంకుశంగా ప్రకటించడానికి ఇది ఆధారం కాదు.

ఏపీఎంఆర్యూడీఏ చట్టం-2016లోని సెక్షన్ 29(4)ను ఉపయోగించి నోటీసులు జారీ చేయలేదని, 15 రోజుల సమయం ఇవ్వడం ఏపీఎంఆర్యూడీఏ చట్టం-2016 నిబంధనలకు విరుద్ధమని పిటిషనర్ల ప్రధాన వాదన. ఏపీఎంయూడీఏ చట్టం-2016లోని సెక్షన్ 29(4) ప్రకారం అభ్యంతరాలకు 30 రోజుల గడువు ఇస్తూ నోటీసులు జారీ చేయాల్సి ఉంటుంది. అయితే భూయజమానులు ఎవరూ తమ భూమిని పూలింగ్ చేయడానికి ఎలాంటి అభ్యంతరాలు వ్యక్తం చేయకపోగా, మరోవైపు పూలింగ్ కు అంగీకారం తెలిపి తమ భూమిని సరెండర్ చేశారు. అందువల్ల పిటిషనర్ల హక్కులకు ప్రతివాదులు ఏ విధంగానూ భంగం కలిగించరు లేదా ఉల్లంఘించరు. అందువల్ల ఏపీఎంఆర్ యూడీఏ చట్టం-2016లోని సెక్షన్ 29(4) కింద జారీ చేసిన నోటీసు ఏపీఎంఆర్ యూడీఏ చట్టం-2016 నిబంధనలకు విరుద్ధంగా ఉందనే కారణంతో పిటిషనర్లు నోటిఫికేషన్ ను సవాలు చేయడానికి అనర్హులు. హక్కులకు భంగం వాటిల్లిన భూయజమానులు ఇలాంటి అభ్యంతరాలు వ్యక్తం చేయవచ్చు కానీ పిటిషనర్లు లేవనెత్తరు. అందువల్ల 25.01.2020 నాటి జీవో ఎంఎస్ నెం.72ను పక్కన పెట్టలేం.

ల్యాండ్ పూలింగ్ భూ కేటాయింపు విధానాన్ని ఉల్లంఘించడమేనని పిటిషనర్లు లేవనెత్తిన మరో వాదన. అయితే ఈ పిటిషనర్లు సీజన్ లో వ్యవసాయ కూలీలుగా తమ సేవలను వినియోగించుకోవడం మినహా సేకరించిన భూముల గురించి ఏ విధంగానూ పట్టించుకోవడం లేదు. అందువల్ల పిటిషనర్ల హక్కులకు భంగం వాటిల్లలేదని, వారి జీవనోపాధి హక్కును కోల్పోలేదని గుర్తించాం. మరోవైపు ఏపీఎంఆర్డీఏ చట్టం-2016, రూల్స్-2016 ప్రకారం పూలింగ్ చేపట్టినప్పటికీ 2013 చట్టం నెం.30లోని నిబంధనల ఆధారంగా పిటిషనర్లు ఈ ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం దాఖలు చేశారు. 2013 చట్టం నెం.30లోని నిబంధనలను ఏపీఎంఆర్ యూడీఏ చట్టం-2016, రూల్స్-2016తో కలపడానికి వీల్లేదు. అవి ఒకదానికొకటి అతివ్యాప్తి చెందని పూర్తిగా భిన్నమైన చట్టాలు. అందువల్ల ప్రతివాదులు ఏపీఎంఆర్ యాక్ట్ 2016, రూల్స్ 2016 నిబంధనలకు కట్టుబడి భూమిని సేకరించే హక్కు ఉంటుంది. ఒకవేళ ఏదైనా ఉల్లంఘన జరిగినట్లయితే, ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం కింద ఈ కోర్టు యొక్క అధికార పరిధిని ఉపయోగించడం ద్వారా బాధిత వ్యక్తి స్వతంత్రంగా లేదా

సమిష్టిగా కోర్టును ఆశ్రయించవచ్చు. అందువల్ల, పైన పేర్కొన్న ఏ ప్రాతిపదికననూ ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం నిర్వహించబడదని మేము కనుగొన్నాము. ఏదేమైనా, విచారణను స్వతంత్రంగా సవాలు చేయడానికి బాధిత వ్యక్తికి స్వేచ్ఛ ఉంది.

పైన చర్చించిన దృష్ట్యా, భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం మాండమస్ రిట్ జారీ చేయడానికి మాకు ఎటువంటి ఆధారం కనిపించడం లేదు. ఫలితంగా పిటిషన్ కొట్టివేయాల్సి ఉంటుంది.

ఫలితంగా ప్రతివాది నెం.3 – విశాఖ మెట్రోపాలిటన్ రీజియన్ డెవలప్మెంట్ అథారిటీకి పైన పేర్కొన్న విధంగా అభివృద్ధి చేసిన ప్లాట్లను స్వీకరించి తమ భూమిని సరెండర్ చేయడానికి స్వచ్ఛందంగా ముందుకు వచ్చిన భూయజమానుల నుంచి భూమిని సేకరించే హక్కు ఉందని, స్వచ్ఛందంగా భూమిని అప్పగించడానికి అంగీకరించని భూయజమానుల నుంచి కాదని స్పష్టం చేస్తూ రిట్ పిటిషన్ (ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం) కొట్టివేశారు. ఖర్చులు లేవు.

పెండింగ్ లో ఉన్న ఇతర పిటిషన్లు ఏవైనా ఉంటే వాటిని కూడా మూసివేయాలి .

ప్రశాంత్ కుమార్ మిశ్రా, సీజే **ఎం.సత్యనారాయణమూర్తి, జె.**

Ksp